

Висновки. Ліквідність є одним із основних показників захищеності клієнтів, а також є умовою надійної та ефективної роботи банку. Держава за допомогою Національного банку України регулює ліквідність комерційних банків шляхом встановлення нормативів. Виходячи із аналізу ліквідності банків в Україні, можна зробити висновок, що в цілому стан ліквідності комерційних банків протягом досліджуваного періоду залишається стабільним, але й бувають спади. Таким чином видно, що на рівень ліквідності впливають внутрішні та зовнішні чинники. Так як показники нормативів перевищують нормативні значення в декілька раз, це означає, що у банківських установах є надлишок ліквідних засобів, тому банки повинні мати план інвестування цієї частини коштів з метою підвищення прибутків.

Анотація. В статті приведені результати аналізу ліквідності комерційних банків України в період 2017–2021 років. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що ліквідність є одним із ключових показників надійності та стійкості банків, набуває великого значення в умовах економічної нестабільності. Доведено, що комерційні банки дотримуються всіх обов'язкових нормативів, встановлених Національним банком України, показники в період 2017–2021 років перевищують нормативні значення. Визначено основні внутрішні та зовнішні фактори, які суттєво впливали на ліквідність банків в період дослідження. Серед таких факторів розглянуто соціальні фактори, фінансове становище банку, якість кредитного портфеля, загальне становище економіки країни, політична ситуація, а також структура активів та пасивів банку.

Ключові слова: ліквідність, аналіз показників ліквідності, фактори впливу на ліквідність, банківський сектор.

Abstract. The article presents the results of the liquidity analysis of commercial banks of Ukraine during 2017–2021. The relevance of the research topic is that liquidity is one of the key indicators of reliability and stability of banks, which is of great importance in conditions of economic instability. It is proved that commercial banks comply with all mandatory standards set by the National Bank of Ukraine, the indicators for 2017–2021 exceed the regulatory values. The main internal and external factors that significantly affected the liquidity of banks during the study period are identified. Among such factors are considered social factors, the financial condition of the bank, the quality of the loan portfolio, the general state of the economy, the political situation, as well as the structure of assets and liabilities of the bank.

Key words: liquidity, analysis of liquidity indicators, factors influencing liquidity, banking sector.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стукан І. Ю. Теоретичні основи ліквідності банківської системи. *Наука й економіка*. 2015, № 4 (40), С. 13–20
2. URL: <https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>
3. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/168.pdf>
4. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
5. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи. *Постанова Національного банку України* від 17.09.2015 № 615
6. URL: <https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>

УДК 338.45:504:658.5

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКУ В ЦИРКУЛЯРНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Д. В. Захарчук, І. В. Хаджинов

Анотація. У представленій статті досліджуються актуальні аспекти використання вторинної сировини в циркулярній економіці, з акцентом на пластикові відходи. Проаналізовано та узагальнено стан використання, утилізації та регулювання пластикових відходів. Надано рекомендацій щодо мінімізації відходів з пластику. У роботі авторами використано системний підхід вивчення даного питання та аналітичні методи дослідження.

Ключові слова: пластик, циркулярна економіка, переробка, вторинні матеріали.

Гострота питання обумовлена значними об'ємами утворених пластикових відходів, погіршенням екологічної ситуації і проблемою виснаження ресурсної бази. Практичний перехід до циркулярної економіки є особливо актуальним, адже сприяє як екологічним та економічним вигодам.

Метою статті є дослідження стану вторинної переробки пластмасових відходів за допомогою принципів циркулярної економіки.

Тема проблеми поводження з пластиком в циркулярній економіці активно досліджувалась у роботах таких вітчизняних авторів як В. Герасимчук, М. Ворфоломєєв, О. Чуріканова. Проте, варто приділити більше уваги тенденціям на світовому просторі оскільки даний аспект не був висвітлений науковцями в достатній мірі. Також є доцільним більш детально розглянути місце України в маршрутах руху біженців та шукачів притулку.

Циркулярна економіка або економіка замкнутого циклу – це загальноприйнятий термін для інноваційної економіки, яка передбачує скорочення відходів шляхом їх мінімізації або повторного повернення у виробництво [1, с. 14]. Циркулярна економіка передбачає два типи потоків: біологічні ресурси, що безпечно повертаються в біосферу, і технічні ресурси, що циркулюють в системі виробництва на високому рівні, не повертаючись у біосферу. Термін охоплює виробництво і споживання товарів і послуг, в тому числі перехід від викопного виду палива до використання відновлюваної енергії, а також роль різноманітності як характеристики стійких і продуктивних систем.

Пластмаси є основою сучасної економіки в промислових і споживчих цілях. Це дешевий, універсальний, легкий, і широко розповсюджений матеріал у таких ключових галузях, як пакування, сільське господарство, будівництво, автомобільна та електрична техніка. Світове виробництво пластику зросло в геометричній прогресії з 1,5 млн т у 1950 р. до 322 млн т у 2018 р. [2]. Половину всього пластику на землі було вироблено за останні 15 років. Попит на пластмаси випередив усі інші сипучі матеріали (наприклад, сталь, алюміній або цемент), майже вдвічі з 2000 р. Зараз країни, що розвиваються, використовують у 20 разів менше пластику на душу населення, ніж країни з розвинутою економікою. Таке споживання, ймовірно, буде зростати в міру їх розвитку.

Відповідно до індексу Plastic Waste Makers [3] Австралія лідирує в списку країн з найбільшою кількістю одноразових пластикових відходів на душу населення – 59 кг (рис. 1), випереджаючи Сполучені Штати, Південну Корею та Великобританію.

Проте, найбільшим у світі виробником пластику є провідна виробнича економіка Китаю. На щомісячній основі, виробництво пластмас у Китаї коливається від 6 до 8 млн т. Для порівняння, у 2019 р. вся Латинська Америка виробила приблизно 14,7 млн. т пластику. Крім того, експорт пластмас Китаю склав 14,23 млн т у 2019 р. [4, с.35].

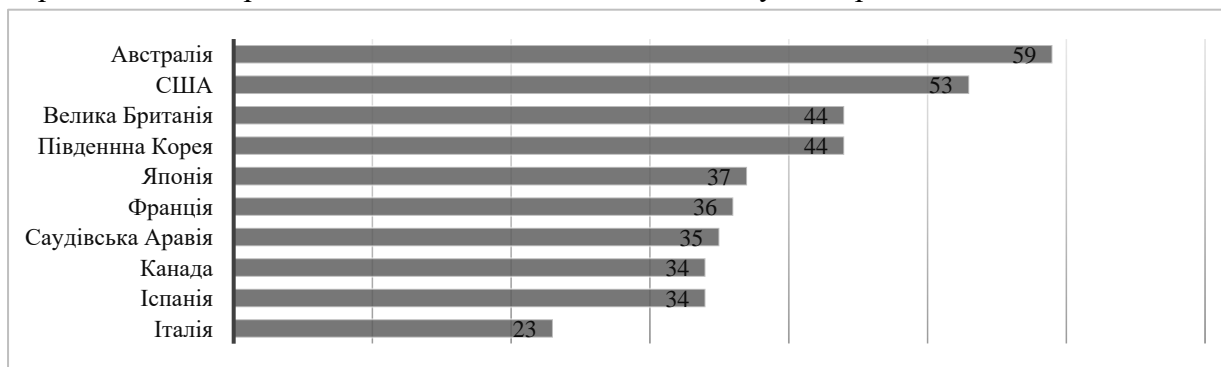

Рис. 1. Топ-10 країн за утворення пластикових відходів на душу населення у 2020 р. (кг)

Джерело: побудовано автором на основі [3]

У 2019 р. на упаковку припадало 46 % світових пластикових відходів (рис. 2) Це було значно вище, ніж у будь-якому іншому секторі, причому текстиль займає друге місце з 15 %, на третьому місці споживчі товари – 12 %, потім транспорт – 6 % та будівництво і електричне обладнання по займають по 4 % [5].

У розвинених країнах на упаковку припадає близько 2 % валового національного продукту і більшість пакувальних матеріалів використовується в харчовій промисловості [6]. У 2000 р. світовий ринок упаковки становив 383 млрд дол. США, а в 2020 р. досягнув

980 млрд дол. [7, с.1195]. Пластикові вироби, в тому числі упаковка, становлять низку екологічних загроз. Через погану інфраструктуру та відсутність можливостей переробки продукти часто потрапляють на сміттєзвалища або в океани, спричиняючи значне забруднення навколишнього середовища.

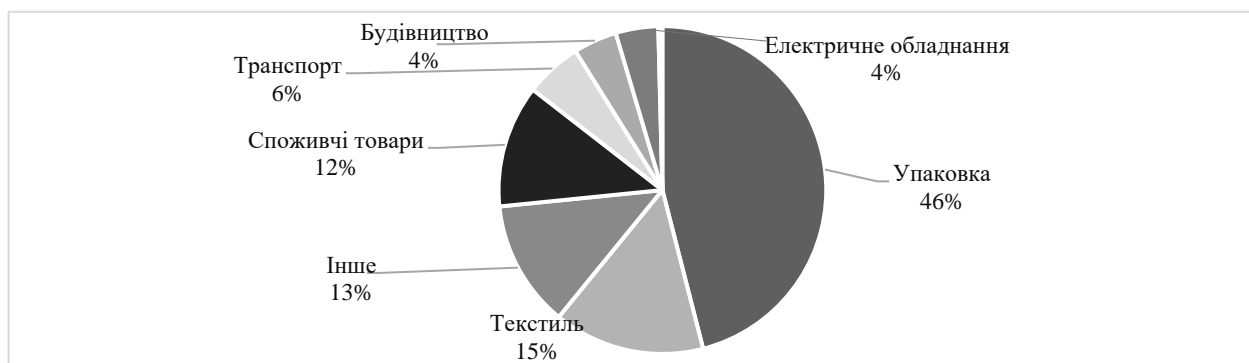

Рис. 2. Розподіл утворення пластикових відходів по всьому світу у 2019 р. за секторами (%)

Джерело: побудовано автором на основі [5]

На сьогодні, більшість пластикових відходів потрапляє на звалища або так чи інакше викидається в навколишнє середовище. Щороку в Південно-Східній Азії та Китаї від 4 до 12 млн. т пластикової упаковки змітається по річках і потрапляє в океани [8]. Пластик розкладається протягом сотень років і становить серйозну загрозу для морського середовища, тому необхідно займатись переробкою або відновленням пластику. Переробка пластику призводить до значного скорочення викидів вуглекислого газу в атмосферу, оскільки використання переробленого пластику дозволяє уникнути викидів у кількості, еквівалентній кількості, що утворюється під час виробництва сирого пластику. За останні 50 років глобальне виробництво і споживання пластика зросло більш ніж в 20 разів.

Циркулярна економіка пластмас прагне мінімізувати потребу в первинних матеріалах та енергії для виробництва пластмас, забезпечуючи при цьому зниження тиску на навколишнє середовище, пов'язаного з видобутком ресурсів, виробництвом, споживанням і відходами. Удосконалюючи дизайн, застосовуючи пластмаси вищої якості, а також заохочуючи та забезпечуючи повторне використання, ремонт та переробку, циркулярна економіка пластмас має на меті якомога довше зберегти цінність і корисність продукції в економіці, щоб гарантувати, що пластик ніколи не стане відходом.

За оцінками тільки близько 9 % від викинутого пластика з 1950 р. було перероблено, а решта, як і раніше знаходиться в навколишньому середовищі в тій чи іншій формі [9].

Показники переробки пластику значно відрізняються в різних країнах. За даними ОЕСР найвищі показники переробки пластику в Європейському Союзі, що в середньому становлять 30 %, рівень переробки в інших країнах з високим рівнем доходу, таких як США, Японія, Австралія зазвичай становить близько 10 % [10].

У 2019 р. в Європі було зібрано 29 млн т пластикових відходів, з яких, за оцінками, 32 % відправлено на переробку, 43 % спалено та 25 % вивезено на смітник (рис. 3). Також, значний обсяг відходів відправляється в інші країни, де можуть бути не такі жорсткі екологічні стандарти. Три найбільші ринки кінцевого використання пластику – це упаковка, будівництво та автомобільна промисловість, на яку припадає майже 70 % усіх пластиків, що використовуються в Європі [11]. Країни Північно-західної Європи заборонили або обмежили захоронення і, таким чином, спалюють більшість пластикових відходів, що утворюються.

Рис. 3. Поводження з пластиковими відходами в ЄС у 2019 р. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [5]

В кінці 2018 р. ЄС встановила квоту щодо утилізації відходів: якщо до 2020 р. повторній переробці піддалося 36 % синтетичних матеріалів, то до 2022 р. норми переробки пластику повинні поступово збільшуватися до 63 % [12]. Рамкова директива ЄС щодо відходів встановлює, що поводження з пластиковими відходами має здійснюватися відповідно до ієрархії відходів: запобігання (продовження терміну служби), підготовка до повторного використання (ремонт, очищення), переробка та захоронення.

Відповідно до рис. 4 в період за 2020 р. найбільший відсоток переробленої пластикової упаковки спостерігався в текстильній сфері – 13,3 % , на другому місці сфера напоїв – 7,3 %, на третьому місці – косметична сфера [13].

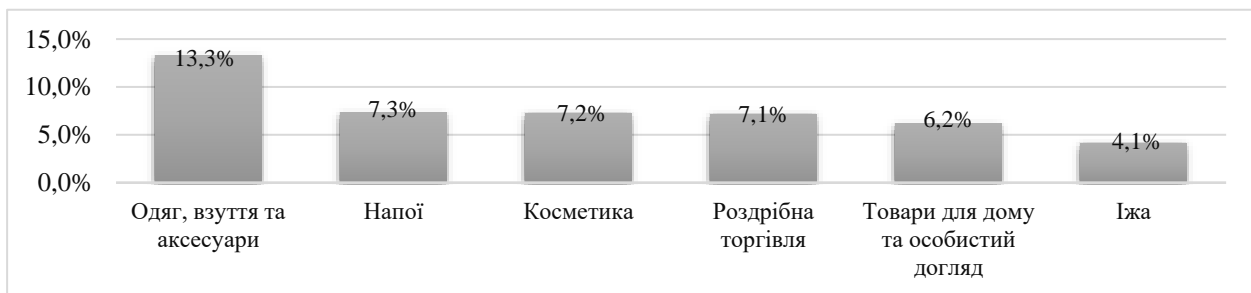

Рис. 4. Середня кількість переробленої пластикової упаковки після споживання за секторами у світі у 2020 р. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [13]

Найбільші світові виробники споживчих товарів в рамках стратегій сталого розвитку збільшують вміст вторинної сировини в пластикових упаковках та роблять упаковку придатною для повторного використання, переробки або компостування. Відсоток багаторазових пластикових упаковок варіюється від 0 до 4,3 %, найкращий результат в цій сфері належить компанії Danone. Упаковки Coca-Cola на 99 % придатні для повторного використання чи переробки і мають вміст вторинної пластикової сировини – 9,7 %, також, високі показники представлені в компанії L'Oréal та Henkel [14].

Таблиця 1

Ключові показники поводження з пластиком найбільших виробників споживчих товарів за 2020 р.

Компанія	Пластикові упаковка, яка придатна для повторного використання, переробки або компостування, %	Вміст вторинної сировини в пластиковій упаковці, %		Багаторазові пластикові упаковки, %	Загальний обсяг, тонн
		2020	Ціль 2025		
1	2	3	4	5	6
Nestlé	66	2	30	1	1 524 000
PepsiCo	79	4	25	0	2 300 000

1	2	3	4	5	6
Coca-Cola	99	9,7	25	3	2 981 421
Unilever	55	5	25	1	700 000
L'Oréal	30	6,9	50	1	137 280
Danone S. A	67	10,6	50	4,3	800 000
Henkel	75	8,5	30	1,6	361 000
Essity	56	0,5	25	0	62 927
Colgate-Palmolive	63	7	25	0	275 440

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Таким чином, подолати проблему пов'язану з утворення та утилізацією пластикових відходів можливо лише в тому випадку, якщо усі учасники екосистеми на кожному етапі життєвого циклу продукту будуть залучені. Це стосується виробників, які виробляють пластикові вироби, нафтохімічних компаній, які виробляють необроблений пластик, роздрібних торговців, споживачі, міської влади, уряду та неурядових організацій.

Доступні такі підходи для вирішення екологічних побічних ефектів швидко зростаючого виробництва, використання та утилізації пластмас [с. 17–18]:

1) зміни в дизайні продукції, наприклад, через використання альтернативних матеріалів замість пластмас що, можуть в першу чергу зменшити виробництво, використання та утилізацію пластмас. Зміни в методах проектування, за рахунок зменшення ваги продукту, також можуть допомогти запобігти утворенню пластикових відходів.

2) покращені системи поводження з відходами, сприяючи підвищенню збору та переробки відходів, дозволять збирати пластикові відходи до того, як вони почнуть створювати проблеми в природному середовищі.

Аннотация. В представленной статье исследуются актуальные аспекты использования вторсырья в циркулярной экономике, с акцентом на пластиковые отходы. Проанализировано и обобщено состояние использования, утилизации и регулирования пластиковых отходов. Даны рекомендации по минимизации отходов из пластика. В работе авторами использован системный подход для изучения данного вопроса и аналитические методы исследования.

Ключевые слова: пластик, циркулярная экономика, переработка, вторичные материалы.

Abstract. This article examines current aspects of the use of secondary raw materials in the circular economy, with an emphasis on plastic waste. The state of use, utilization and regulation of plastic waste is analyzed and generalized. Recommendations for minimizing plastic waste are provided. The authors used a systematic approach to the study of this issue and analytical research methods.

Key words: plastic, circular economy, processing, secondary materials.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Growth within a circular economy vision for a competitive Europe. Ellen MacArthur Foundation. UK. 2015. URL: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/ EllenMacArthurFoundation_Growth-Within_July15.pdf
2. Woldemar d'Ambrières. Plastics recycling worldwide: current overview and desirable changes. Field Actions Science Reports. 2019. URL: <http://journals.openedition.org/factsreports/5102>
3. The Plastic Waste Makers Index Report 2020. URL: <https://cdn.minderoo.org/content/uploads/2021/05/06123145/20210518-Plastic-Waste-Makers-Index.pdf>
4. Герасимчук В.Г. Стратегія використання пластику у циркулярній економіці: розвиток бізнесу, скорочення відходів. *Економічний Вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. С.31-41.
5. Plastics, the circular economy and Europe's environment Report. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/plastics-the-circular-economy-and>
6. Robertson G.L. Food Packaging: Principles and Practice. Boca Raton. FL, USA, 2016.
7. Sydow Z. The overview on the use of natural fibers reinforced composites for food packaging. *Fibers*. 2020. №16. P.1189–1200.
8. Варфоломеев М. О., Чуріканова О. Ю. Циркулярна економіка як невід'ємна частина в аспекті глобалізації. *Економічна економіка*. 2020. №5. С. 25–30.

9. Plastics – the Facts 2020. An analysis of plastics production, demand and waste data. URL: https://plasticseurope.org/application/files/5716/0752/4286/AF_Plastics_the_facts-WEB-2020-ING_FINAL.pdf
10. OECD. Improving Plastics Management: Trends, policy responses, and the role of international co-operation and trade. URL: <https://www.oecd.org/environment/waste/policy-highlights-improving-plastics-management.pdf>
11. Plastics Europe unveils the next step in its journey of transformation. URL: https://plasticseurope.org/application/files/8016/1125/2189/AF_Plastics_the_facts-WEB-2020-ING_FINAL.pdf
12. EU action to tackle the issue of plastic waste. URL: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RW20_04/RW_Plastic_waste_EN.pdf
13. Global Plastic Recycling Market Report 2021: Rise in the Demand for Plastics in Diverse Industry Practices. URL: <https://www.globenewswire.com/en/news-release/2021/08/23/2284743/28124/en/Global-Plastic-Recycling-Market-Report-2021-Rise-in-the-Demand-for-Plastics-in-Diverse-Industry-Practices.html>
14. The Global Commitment 2020 Progress Report. Ellen MacArthur Foundation URL: <https://www.newplasticseconomy.org/assets/doc/Global-Commitment-2020-Progress-Report.pdf>
15. Ude A.U., Zulkifli. L.D. An Overview of Plastic Waste Generation and Management in Food Packaging Industries. Recycling. № 6. 2021. P. 12-25. URL: <file:///C:/Users/denis/Downloads/recycling-06-00012-v2.pdf>

УДК 364.22

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

А. Ю. Зулінська, М. О. Кримова

Анотація. У статті досліджено вплив пандемії коронавірусу на загострення проблем бідності в Україні. Проаналізовано Цілі сталого розвитку, та їх першочергових завдань, котрі потребують консолідації зусиль усього світового товариства, щодо проблеми бідності. За останні роки було зроблено багато роботи, але, незважаючи на позитивний прогрес у подоланні цього негативного явища, бідність знову набирає обертів через прогрес промислової революції та надзвичайну ситуацію, спричинену пандемією коронавірусу COVID-19. Однак цей процес ускладнюється тим, що бідність поширюється серед працездатного населення. Це явище матиме багато негативних наслідків, тому сьогодні подолання бідності все ще є важливою проблемою, з якою стикаються уряди та суспільства у всьому світі. З огляду на це, стаття має на меті вивчити феномен української робітничої бідності, вивчити основні причини та наслідки бідності українських робітників та висунути пропозиції щодо подолання цього явища. Аналіз рівня бідності українського населення та робітників показує, що уряд та населення по-різному розуміють бідність, про що свідчать офіційні дані: згідно з методом, що використовується для розрахунку бідності, бідність зменшилася, але згідно з опитуваннями домогосподарств, більшість людей вважають себе дуже бідними.

Ключові слова: пандемія COVID-19, бідність працюючих, прожитковий мінімум, винагорода за працю, заробітна плата, неповна зайнятість, наслідки бідності.

Актуальність теми. Подолання бідності – одна з ключових глобальних проблем сучасності. Вона є однією з найважливіших соціально-економічних проблем України. За останні роки економіка нашої держави та її позиція на світовій арені значно знизилась, це пов'язано зі збільшенням відсотку бідних у суспільстві. Згідно зі статистичними даними Організації Об'єднаних Націй, за межею бідності проживає більше 80 відсотків українців. Не дивлячись на те, що бідність з'явилась не сьогодні та є не тільки наслідком криз та прорахунків у проведенні реформ, сьогодні вона перетворилась на глобальну проблему майбутнього. Економічні кризи, які стали невід'ємною рисою сучасності, впливають на рівень життя населення. Зростання цін, невідповідність доходів різних груп населення не дозволяють забезпечити мінімальний прожитковий мінімум і визначають запобігання та подолання бідності як одну з найактуальніших глобальних проблем сучасності. Тому, ця тема є актуальною та важливою.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Нинішня економічна ситуація у світі та загострення бідності спонукали до активних досліджень з цього питання соціологами,